

Bugetarea participativă cu implicarea tinerilor.

Studiu de caz privind abordarea incluzivă specifică celor trei municipii din Republica Moldova

Proiectul „Bugetare mai transparentă și incluzivă în Moldova: Implicarea cetățenilor activi și a tinerilor din trei municipii în formarea bugetului și transferul experienței către alte municipii din Moldova” a fost implementat de către Agora Central Europe, IDIS „Viitorul”, Primăriile municipiilor Strășeni și Ialoveni și Primăria comunei Budești, cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Cehe în cadrul programului „Promovarea tranziției”.

REZUMAT

Studiul scoate la lumină o abordare specifică a bugetării participative în Republica Moldova și nu numai. Abordarea s-a dovedit a fi un instrument de guvernare incluzivă pentru cele 3 localități care au participat la proiect. Credem că este esențial să ne concentrăm asupra momentelor și oportunităților semnificative pentru continuarea punerii în aplicare a practicii bugetării participative (PB) în alte municipalități din Moldova, folosind abordarea în cazul în care reprezentanții municipalităților caută o incluziune sporită a angajamentului civic, a dezvoltării comunității și a coeziunii sociale.

Implicarea tinerilor de la vârsta de 14 ani într-un proces electoral cu mize reale pentru comunitate este o noutate pentru Republica Moldova, care va fi prezentată și în această lucrare. Formarea tinerilor pentru a-și lărgi înțelegerea asupra administrației publice locale și pentru a-și dezvolta abilitățile în scrierea proiectelor și necesitatea implicării la nivel local pentru dezvoltare a sporit mecanismele prin care aceștia pot interveni direct în procesul decizional al bugetului municipal.

CONTEXTUL STUDIULUI

Studiul a fost creat în cadrul proiectului „Un buget mai transparent și mai incluziv în Moldova”. Proiectul a fost elaborat de ONG-ul ceh Agora Europa Centrală și implementat de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale "Viitorul" în cooperare cu trei municipalități; Budești, Ialoveni și Strășeni. Principalul său obiectiv a fost promovarea unei guvernări locale favorabile incluziunii.

Scopul principal al acestui proiect este de a extinde practicile pozitive deja stabilite în introducerea bugetării participative în municipalitățile țării, cu un accent special pe creșterea incluziunii tinerilor în întregul proces. Incluziunea înseamnă că fiecare cetățean are posibilitatea de a participa la luarea deciziilor și de a-și exprima opiniile, fără a fi exclus sau marginalizat.

Autori ai studiului: Vintilă Pavel, expert IDIS „Viitorul” și Vojtěch Černý, manager de proiect în cadrul Agora Central Europe din Republica Cehă.

PRINCIPALELE OBIECTIVE ALE STUDIULUI

Studiul se străduiește să înțeleagă mai bine un caz specific de democrație participativă și guvernare locală. Ca atare, ar trebui să aducă și să examineze:

1. Evaluarea nivelului de participare a cetățenilor și a tinerilor la procesul de bugetare participativă a municipalității.
2. Evaluarea eficacității și eficienței procesului de bugetare participativă în ceea ce privește abordarea nevoilor și priorităților comunității locale.
3. Înțelegerea percepțiilor, atitudinilor și nivelurilor de satisfacție ale părților interesate, inclusiv ale cetățenilor, tinerilor, autorităților locale și organizațiilor coordonatoare, în ceea ce privește procesul de bugetare participativă.
4. Analiza impactului bugetării participative asupra guvernancei locale, a capacității comunității și a proceselor decizionale democratice.
5. Furnizarea de recomandări pentru îmbunătățirea caracterului incluziv, a transparenței și a responsabilității viitoarelor inițiative bugetare participative în cadrul municipalității sau al comunității.

METODOLOGIA DE COLECTARE A DATELOR

Pentru realizarea studiului de caz, au fost utilizate mai multe metode de cercetare calitativă și cantitativă. Studiul conține, de asemenea, date și opinii ale autorilor. Au fost realizate sondaje în rândul cetățenilor și al tinerilor din municipalități, atât în timpul votului, cât și după vot, pentru a obține date cantitative privind participarea lor anterioară, preferințele și opiniile lor cu privire la angajamentul civic.

Interviuri structurate (9) au fost realizate cu autorii proiectului, 3 interviuri pe localitate. Astfel, există un interviu pentru fiecare localitate cu câștigătorii proiectelor, mai multe interviuri cu autorii proiectelor cu proiecte fezabile, dar care nu au fost votate de rezidenți, și un interviu pentru fiecare localitate cu autorii proiectelor nefezabile. Au fost realizate interviuri semistructurate cu un membru al autorităților municipale.

Chestionarele cantitative structurate au fost distribuite împreună cu o campanie de vot în cele 3 municipalități pentru a afla cine a participat la proces, precum și pentru a obține feedback cu privire la procesul în sine.

Alegătorii au avut ocazia să răspundă atât la chestionarul electronic, cât și la cel pe suport de hârtie. La aceasta au răspuns 1091 de alegători din Ialoveni 446 din Budești le și 934 de alegători din Strășeni.

De asemenea, a fost folosit un chestionar de feedback specific dedicat tinerilor care au participat la formarea oferită de IDIS „Viitorul”. Chestionarul a măsurat nivelul de satisfacție cu privire la procesul de formare și informare. La chestionar au răspuns 137 din cei 451 de participanți la seminarele noastre.

A fost efectuată o revizuire a documentelor, inclusiv a evidențelor municipale, a rapoartelor și a altor documente relevante pentru a înțelege inițiativele, politicile și strategiile anterioare legate de participarea cetățenilor și a tinerilor.

Autorul studiului utilizează observațiile proprii din activitățile anterioare, din activitățile de participare ca supliment de date obținute prin sondaje și interviuri.

Cercetarea se poate confrunta cu limitări în a ajunge la un eșantion reprezentativ de cetățeni și tineri, în special cei din grupuri marginalizate sau subreprezentate. Percepția respondenților asupra experiențelor anterioare de participare poate fi influențată de memorie, afectând acuratețea datelor colectate.

DESPRE BUGETAREA PARTICIPATIVĂ (BP)

Bugetarea participativă (BP) reprezintă un proces democratic prin care locuitorii unei localități sunt implicați activ în luarea deciziilor privind cheltuirea fondurilor publice pentru proiecte locale. Acest proces începe cu anunțarea de către autoritățile (locale) a condițiilor și normelor de participare la procesul de reflecție asupra chestiunilor bugetare. Aceste condiții pot varia de la o municipalitate la alta, reflectând nevoile și prioritățile specifice ale comunității.

Cum funcționează PB în Republica Moldova

Bugetarea participativă este un proces prin care cetățenii din diferite localități ale Republicii Moldova au posibilitatea de a influența direct sau de a decide modul în care sunt alocate fondurile bugetare pentru proiectele locale.

Bugetarea participativă ca finanțare participativă

În general, bugetarea participativă este văzută de administrațiile locale ca o modalitate de a atrage fonduri de la cetățeni pentru a dezvolta mai rapid infrastructura rutieră. Majoritatea localităților utilizează o formă de bază de bugetare participativă pentru reparațiile rutiere. Aici, locuitorii plătesc jumătate din suma necesară și sunt responsabili pentru lucrare, în timp ce primăria oferă doar sprijin logistic.

Cetățenii se organizează în grupuri de inițiativă și prezintă propuneri detaliate de proiecte care vizează îmbunătățirea infrastructurii locale, cum ar fi reparațiile rutiere sau dezvoltarea infrastructurii socio-culturale. Un element-cheie al acestui proces este cerința ca cetățenii să

contribuie financiar la realizarea proiectelor, acoperind o parte din costuri. De exemplu, contribuțiile cetățenilor pot ajunge până la 50 % pentru proiectele de infrastructură rutieră și până la 20 % pentru alte tipuri de proiecte din municipalitatea Cimișlia.

După depunerea propunerilor, un grup de evaluare compus în principal din reprezentanți ai ONG-urilor, consilieri locali, primar, viceprimari și specialiști tehnici evaluează fezabilitatea fiecărui proiect. În cazul în care un proiect este considerat viabil, acesta primește aprobarea pentru implementare. Proiectele aprobate sunt implementate cu implicarea directă a cetățenilor, care contribuie atât prin muncă, cât și financiar.

În Cimișlia, de exemplu, cetățenii nu finanțează doar parțial proiectele, ci sunt, de asemenea, responsabili pentru întreținerea lor pe termen lung. Atunci când fondurile bugetare sunt insuficiente pentru toate proiectele aprobate, consiliul municipal decide care dintre acestea va fi pus în aplicare, ținând seama de prioritățile comunității.

Deși tehnologiile digitale ar putea îmbunătăți accesibilitatea și transparența procesului, în multe localități din Moldova utilizarea lor este limitată. De obicei, documentele proiectului sunt postate online, dar procedurile mai avansate, cum ar fi formularele de cerere digitale sau cererile de vot online, nu sunt încă disponibile sau sunt evitate deoarece pot părea prea complicate pentru rezidenți sau sunt considerate inutile pentru proces.

Bugetarea participativă în școli

În perioada 2022-2024, Asociația [1]Promo-LEX, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, implementează programul pilot "Bugetarea participativă în școli", finanțat de USAID, care vizează promovarea bugetării participative în rândul tinerilor.

Prin pilotarea Programului "Bugetarea participativă în școli", Asociația Promo-LEX își propune să promoveze și să contribuie la dezvoltarea programelor și instrumentelor de participare civică a tinerilor în cadrul instituțiilor de învățământ din Republica Moldova.

[1]<https://mec.gov.md/ro/content/concurs-de-selectare-institutiilor-de-invatamant-pentru-participare-cadrul-celei-de-doua>

Studiu de caz privind abordarea incluzivă a bugetării participative

Proiectul „Un buget mai transparent și mai incluziv în Moldova” oferă celor trei comunități posibilitatea de a încerca un alt mod de a participa la distribuirea bugetului. Implicarea tinerilor de la vârsta de 14 ani este o noutate pentru ei.

În cadrul proiectului, locuitorii localităților Ialoveni, Strășeni, Budești au avut ocazia să propună idei de proiecte, să le promoveze și să le discute în comunitate. Aceste proiecte sunt apoi supuse votului public, iar cele câștigătoare sunt puse în aplicare. Pentru a promova incluziunea, în special elevii în vârstă de 14 ani sunt implicați în procesul de bugetare și promovare.

Pentru a implica cât mai mulți cetățeni, municipalitățile au redus vârsta participanților de la 18 la 14 ani, crescând astfel numărul de participanți nu numai la procesul de votare, ci mai ales din punctul de vedere al propunerii ideilor de proiect.

Toate cele trei localități au avut experiență anterioară cu conceptul de bugetare participativă. Localitățile Budești și Ialoveni au utilizat modelul specific introdus de IDIS Viitorul cu sprijinul Agora CE până în 2019[1]. Strășeni are un model de crowdfunding participativ[2] până în 2020.

Proiectul, la care au participat cele trei localități, a fost finanțat de Ambasada Republicii Cehe cu suma de 4.000 de euro, cu condiția ca localitățile să contribuie cu aceeași sumă sau cu o sumă mai mare pentru finanțarea proiectului câștigător. În acest context, au fost încheiate acorduri cu municipalitățile cu privire la participarea acestora la proiect.

Pasul 1 - Primăria a pregătit procedura și a alocat o parte din buget

Municipalitățile au identificat resursele financiare disponibile și au propus alocarea acestora în planul bugetar pentru anul următor, prezentând propunerile comisiei pentru buget și finanțe a consiliului local. În plus, municipalitățile au depus documente la IDIS "Viitorul", care au confirmat angajamentul lor de a duce proiectul până la implementare. În plus, municipalitățile, împreună cu liderii locali și instituțiile de învățământ, au format un grup de lucru responsabil pentru buna desfășurare a proiectului pe toată durata acestuia.

[1]<https://bugetareparticipativa.viitorul.org/wp-content/uploads/2020/10/Metodologia-BP.pdf>

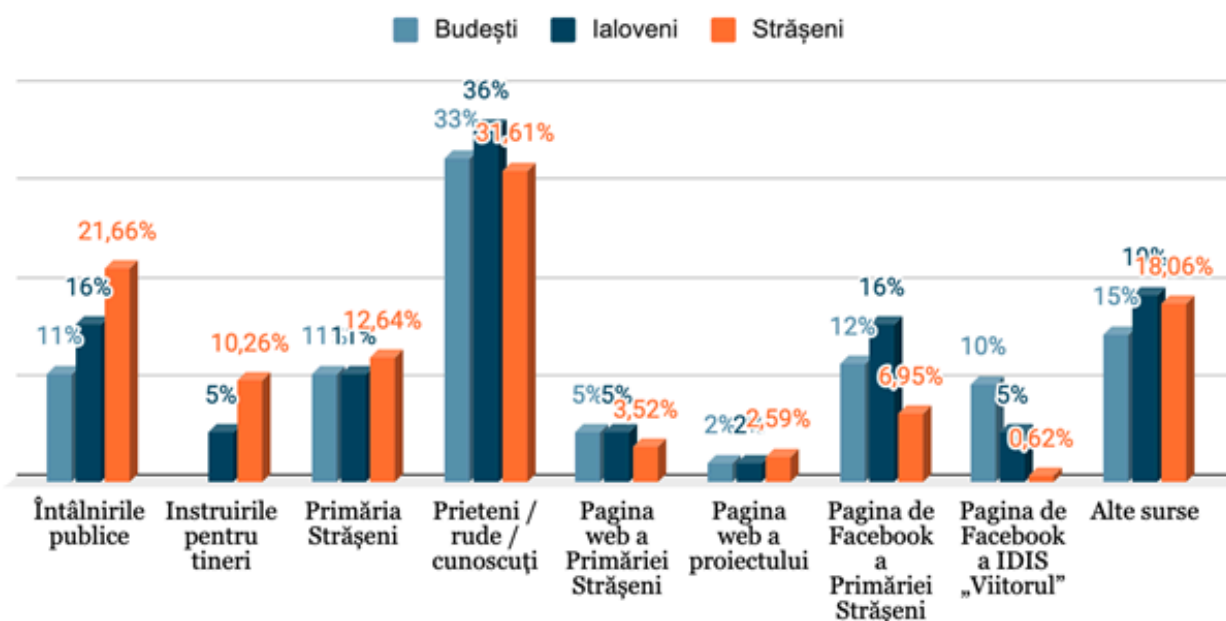
[2]valoarea propunerilor de proiecte nu trebuie să depășească 40000 lei, contribuția fiind de 50% din partea cetățenilor, 50% din sursele bugetului local. Proiectele care sunt de obicei propuse de locuitori sunt de a repara infrastructura blocurilor de locuințe

Rolul principal al acestui grup de lucru a fost de a selecta proiecte fezabile care să fie supuse la vot. Grupul a informat publicul cu privire la proiecte, a organizat sesiuni de formare, a revizuit propuneri și a selectat proiecte pe baza voturilor, fiind, de asemenea, responsabil pentru punerea lor în aplicare. IDIS "Viitorul" a propus o campanie de promovare a bugetării participative în localitate, care a început cu semnarea unui acord de cooperare cu Administrația Publică Locală. IDIS a organizat seminarii informative și a ghidat procesul de diseminare a informațiilor și de înțelegere a mecanismului de bugetare participativă.

Pasul 2 - Cetățenii sunt informați și instruiți cum să vină cu propuneri de proiecte

Ca parte a campaniei, primăria a inițiat o serie de întâlniri publice cu rezidenții, directorii instituțiilor locale și liderii comunității, reamintind participanților de ediția anterioară a PB din 2019, când[1] a fost construit un stadion de fotbal. Pentru a difuza informații, primăria a utilizat site-ul său web și pagina oficială de Facebook. Campania de informare a rezidenților s-a desfășurat pe parcursul întregului proiect, începând cu organizarea grupului de lucru și continuând până la selectarea proiectului câștigător.

Cum ați aflat despre bugetarea participativă în satul Budești?

Campania de informare s-a desfășurat în mod similar în toate cele trei localități, iar răspunsurile participanților la vot au indicat principalele surse prin care au aflat despre bugetarea participativă. Majoritatea persoanelor au fost informate prin intermediul rudelor, al prietenilor sau al familiei. Campania de informare, desfășurată pe tot parcursul proiectului, a avut un impact variat asupra locuitorilor. Propunerile de proiecte formulate de cetățenii interesați au generat, la rândul lor, o campanie informală de informare, similară unei campanii electorale. Autorii proiectului au discutat cu rudele și cunoștințele lor, încurajându-i să participe la vot și să sprijine inițiativele propuse. Vom reveni mai târziu asupra acestui punct în descrierea fazei campaniei electorale.

[1]<https://bugetareparticipativa.viitorul.org/ialoveni/2020/07/07/un-nou-teren-sportiv-multifunctional-in-orasul-ialoveni-multumita-bugetului-participativ/>

Autorul proiectului câștigător din Strășeni a creat un grup de inițiativă cu tinerii și s-au gândit la proiect împreună, ceea ce face ca proiectul câștigător să facă parte din cele scrise de tineri. Am aflat despre lansarea proiectului de buget participativ la Primăria Strășeni, am participat la o sesiune de informare organizată de Primăria Strășeni împreună cu IDIS „Viitorul”. **Moscalciuc Silvia, Proiect câștigător, Strășeni.**

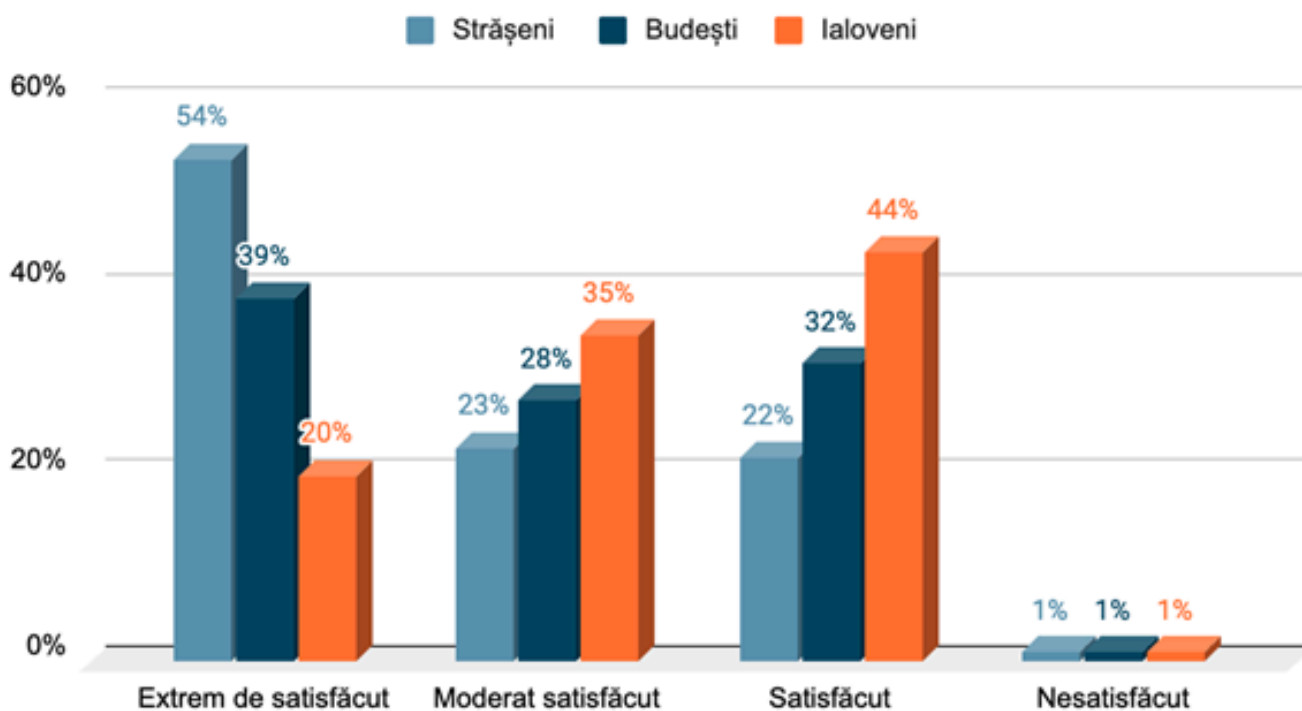

Majoritatea tinerilor au aflat despre Bugetarea Participativă direct în timpul formării educaționale desfășurate de IDIS Viitorul în comunități în mai 2023, când au fost instruiți 419 tineri cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani. Tinerii intervievați confirmă că sursa lor de informare cu privire la proiect au fost profesorii cu care s-au format. Această oportunitate a fost oferită profesorilor, care apoi ne-au informat pe noi, elevii, în timpul orelor de curs care au fost coordonatorii noștri în traininguri. **Cebotari Ana Maria, Proiect imposibil, Ialoveni.**

Despre acest lucru povestește și **Proca Statnic Liuba**, autoarea proiectului din Budești. „Am aflat inițial despre proiect acum trei ani de pe rețelele de socializare (Facebook), proiectul anterior cu diapozitive de la Grădinița "Viorel și Viorica". În 2023, organizatorii ne informau deja când au avut loc sesiunile de informare”.

Locuitorii care au participat la prima ediție, în 2019, cred în proiectul de bugetare participativă pentru că au văzut primele rezultate. „Îmi iubesc orașul și am multe idei pentru proiecte mici. Pentru a solicita finanțare, granturile necesită, de obicei, o asociație, un ONG, lucru care nu este eligibil pentru mine. Dar bugetarea participativă mi-a dat ocazia să-mi prezint ideile de proiect într-un mod simplu și să-mi dezvolt capacitățile de a le promova”, spune **Proca Statnic Liuba**.

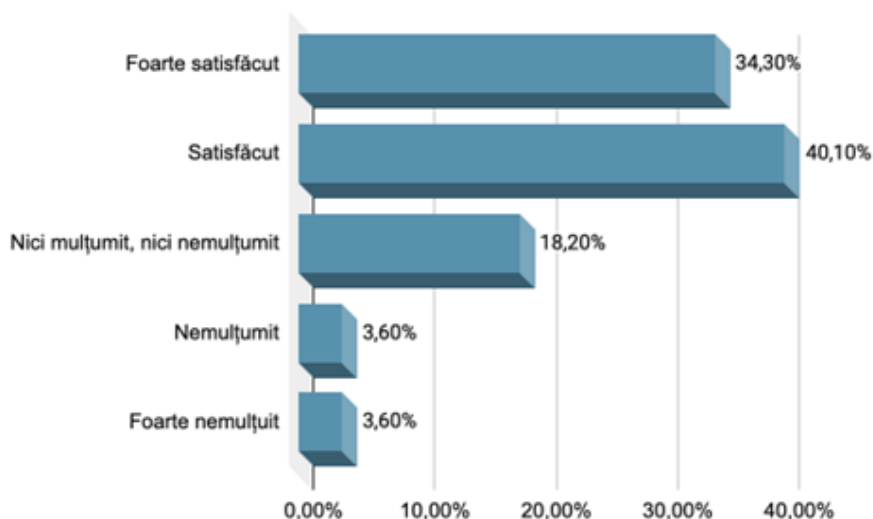
Cum de mulțumit ești de organizarea proiectului?

Pentru implicarea tinerilor, a fost încheiat un acord cu liceele din cele trei localități, prin care IDIS "Viitorul" a desfășurat mai multe sesiuni de instruire pentru profesori și elevi. Împreună cu conducerea școlii și municipalitatea, doi profesori din fiecare școală au fost selectați și instruiți de experții IDIS cu privire la bugetarea participativă și metodele de educare a tinerilor. Profesorii au fost instruiți la sediul IDIS și au primit materialele necesare pentru educarea elevilor. În total, 458 de tineri au fost formați prin intermediul a 12 sesiuni: 158 în Strășeni, 76 în Budești și 224 în Ialoveni.

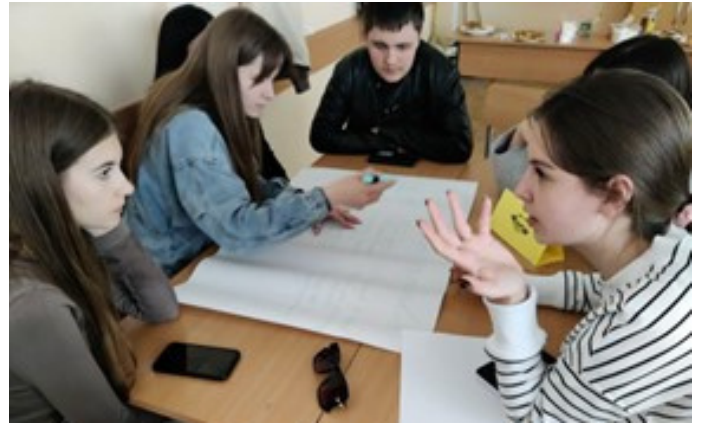
În urma unui sondaj în rândul tinerilor participanți, s-a constatat că majoritatea tinerilor au fost mulțumiți de sesiunile de formare la care au participat. Astfel, 74,40% dintre aceștia și-au exprimat satisfacția cu privire la calitatea și relevanța informațiilor primite în cadrul sesiunilor de formare.

Cât de mulțumit sunteți de activitatea formatorilor în desfășurarea instruirii?

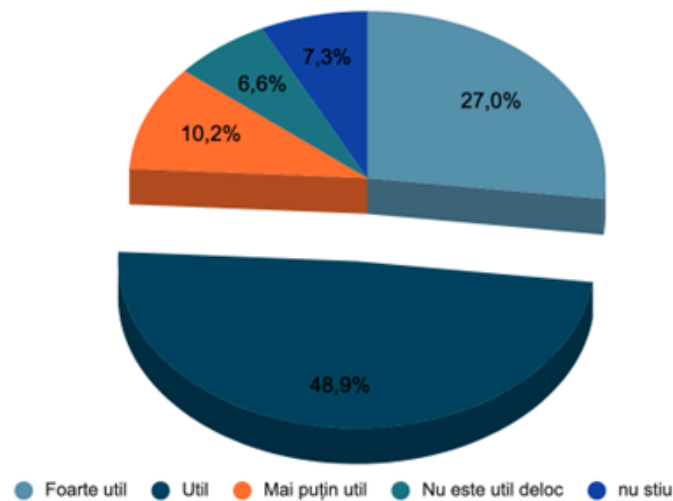

Sesiunile de formare au fost utile în educarea tinerilor cu privire la bugetarea participativă. Aproape 50% dintre tineri consideră că sesiunile au fost utile pentru informarea lor cu privire la conceptul de bugetare participativă. Cu toate acestea, 16,8% consideră că sesiunile de formare nu au fost utile.

Datorită sesiunilor de formare, elevii au fost direct implicați în proiect. „Profesorii ne-au oferit informații despre proiectul de bugetare participativă și ne-au încurajat să venim cu propuneri de proiecte pentru îmbunătățirea infrastructurii orașului nostru natal și crearea unui mediu plăcut pentru locuitorii din Strășeni.” Proiect Fezabil, Anton Cătălin, Strășeni.

Cât de utile au fost instruirile pentru informarea despre conceptul de buget participativ?

Pasul 3 - Cetățenii vin cu propunerile lor de proiecte și le procesează împreună cu funcționarii publici

Pentru dezvoltarea comună a localității, cetățenii au fost încurajați să scrie un proiect cu un buget total de până la 8.000 de euro. Municipality-urile au permis ca, în cazul unor proiecte mai scumpe, să intervină cu fonduri suplimentare.

Proiectele scrise de către studenți și cetățeni au fost analizate de către grupurile de lucru locale. Proiectele fezabile au fost consultate cu funcționarii municipali pentru a confirma fezabilitatea punerii lor în aplicare. În urma analizei, proiectele de hârtie au fost returnate autorilor pentru a fi scrise mai detaliat pe site-ul proiectului. Echipa IDIS 1Viitorul” a monitorizat și a organizat plasarea corectă a proiectelor fezabile pe site pentru votare.

La Budești au fost propuse 20 de idei de proiecte (12 de la studenți și 8 de la cetățeni), dintre care 11 au fost valabile, iar 9 au fost invalide. Dintre ideile de proiecte propuse de tineri, 6 au fost recunoscute ca fiind fezabile, iar 5 au fost fezabile din cele propuse de cetățeni.

La Strășeni au fost propuse 45 de idei de proiecte (44 de la studenți și 1 de la un cetățean), dintre care 11 au fost valabile, iar 34 au fost invalide. În ciuda unui apel public pentru scrierea și depunerea proiectelor, locuitorii din Strășeni nu au răspuns așa cum era de așteptat, doar directorul grădiniței din Făgureni participând activ. Analizând cauzele posibile,

apar două scenarii: fie administrația locală a dat dovadă de solidaritate cu proiectele de tineret și a încercat să promoveze în mod specific aceste inițiative, ceea ce a dus la o promovare insuficientă a apelului către restul comunității, fie locuitorii au perceput inițiativa ca o continuare a programelor de bugetare participativă, desfășurate în conformitate cu reglementările locale, în care cetățenii contribuie financiar cu jumătate din costurile proiectului, în timp ce cealaltă jumătate este acoperită de primărie pentru reparații mici la blocuri de apartamente, drumuri sau trotuare. Este posibil ca această percepție să le fi diminuat interesul de a se implica în proiecte noi și inovatoare.

La laloveni au fost propuse 34 de idei de proiecte (32 de la studenți și 2 de la cetățeni), dintre care 12 au fost valabile și 22 au fost invalide. Grupul de lucru a analizat toate proiectele și a selectat doar cele fezabile pentru a fi supuse la vot. În cazul laloveniului, competiția a fost dominată de instituții aflate sub autoritatea primăriei. Un proiect a fost depus de directorul grădiniței, Carolina Nofit, iar celălalt de directorul Bibliotecii Municipale "Spiridon Vangheli". Celelalte instituții s-au alăturat în susținerea unuia dintre aceste două proiecte, ceea ce a dus la obținerea majorității voturilor.

Acest sprijin puternic a descurajat prezentarea altor proiecte. În cadrul întâlnirilor publice, autorii și-au anunțat deschis intenția de a aplica, ceea ce a descurajat potențialii autori, care și-au dat seama de capacitatea acestor instituții orășenești de a motiva locuitorii în favoarea proiectelor lor.

Pasul 4 - Autorii discută și își promovează ideile în rândul vecinilor

Campania de informare a continuat chiar și după depunerea proiectelor. Ulterior, autorii proiectului i-au promovat pentru a se asigura că sunt cunoscuți și votați. În satul Făgureni din municipiul Strășeni, directorul grădiniței a discutat proiectul cu toți părinții care au venit la grădiniță. Același lucru s-a întâmplat și la laloveni, unde Carolina Nofit, directoarea grădiniței din laloveni, a scris al doilea cel mai votat proiect. Câștigătoarea proiectului din 2019 din Budești, un loc de joacă pentru copii în apropierea grădiniței, a folosit, de asemenea, legăturile părinților cu grădinița din Budești pentru a-și promova proiectul. Bibliotecara din laloveni a discutat și a prezentat proiectul său, "Cabana albastră" în curtea bibliotecii, tuturor.

Ca parte a campaniei de promovare a proiectelor de bugetare participativă, municipalitățile speciale au creat și distribuit broșuri care au inclus un cod QR. Aceste broșuri au fost distribuite elevilor cu vârsta de peste 14 ani în școli, încurajându-i să participe și să-și exprime opiniile cu privire la proiectele comunitare care contează pentru ei.

Autorii proiectului au folosit aceste broșuri ca instrumente în campaniile lor de promovare. Prin intermediul codului QR, cetățenii ar putea explora proiectele propuse și evalua impactul acestora asupra nevoilor comunității.

Putem vedea un exemplu în cazul lui Ialoveni. Proiectul câștigător s-a bazat pe sprijinirea locuitorilor orașului care frecventează biblioteca. Toți cei care s-au plimbat prin bibliotecă au fost informați despre proiect și nu numai. Am prezentat schița proiectului și am publicat proiectul prin intermediul rețelelor sociale.

Am vorbit despre scopul și obiectivele proiectului, care sunt beneficiarii acestuia. Numărul de persoane care frecventează biblioteca este suficient de mare pentru o campanie de informare majoră, iar motivația bibliotecarului s-a dovedit a fi majoră. Anual sunt deserviți peste 2000 de beneficiari, dintre care 1886 copii cu vârsta de până la 16 ani. Stegărescu Diana, autorul câștigător al proiectului, Ialoveni.

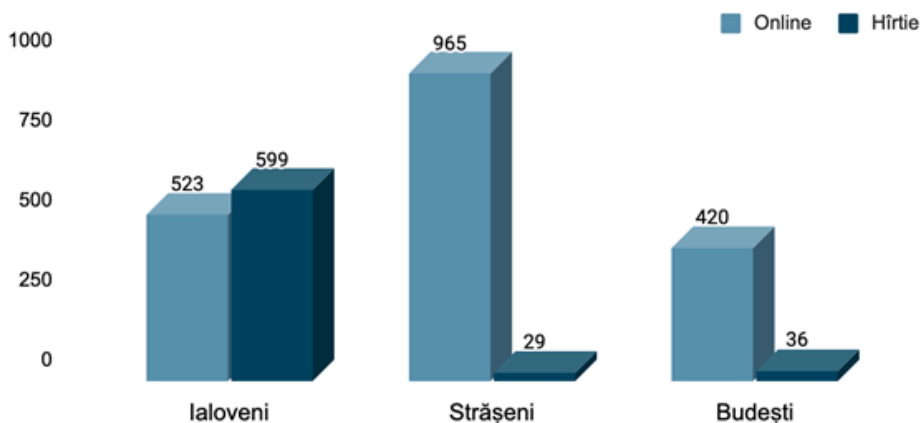
Campania de informare a comunității este raportată de câștigătorul proiectului. A fost dificil, am organizat mai multe adunări cu cetățenii pentru a explica procedura de vot, i-am informat în grupul viber al localității, grupul de lucru a mers la cetățenii în vârstă pentru a le explica procedura de vot și pentru a-i ajuta dacă solicită ajutor. Moscalciuc Silvia, autorul câștigător al proiectului, Strășeni.

Participanții care au muncit cel mai mult pentru a-și promova propriile proiecte doresc să fie mai bine informați. Putem considera că cei mai motivați participanți la proiect își pot asuma roluri de advocacy mai mari, iar coordonatorii de proiect trebuie să le ofere instrumente pentru a lucra în comunitate. „Maimulte informații înainte de începerea proiectului și în timpul proiectului. Am întâlnit mai multe persoane în timpul perioadei de votare care nu auziseră niciodată de proiect”. Curchi Veronica, Proiectul câștigător.

Pasul 5 - Votul public

Perioada de votare a fost programată după alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023, pentru a evita suprapunerea cu campania și perioada electorală intensă. Votarea a început pe 27 noiembrie, ora 00:01 și s-a încheiat pe 18 decembrie, ora 24.00. În acest timp, cetățenii au putut vota proiectele propuse în cadrul comunității lor.

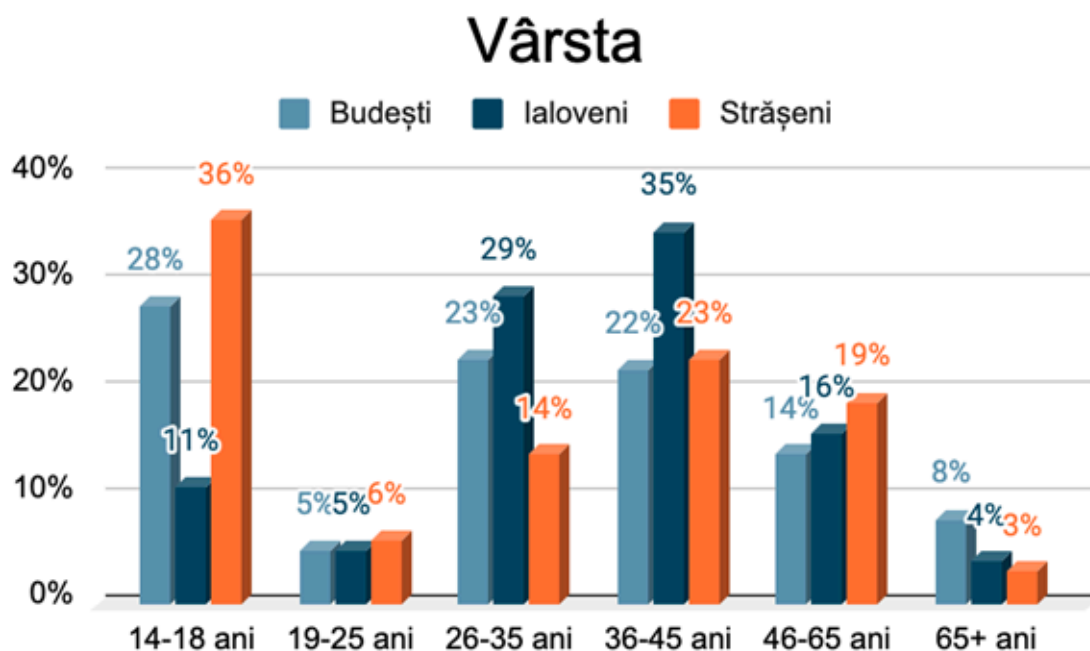
Voturi Online și Voturi pe Hârtie

Cetățenii au avut două opțiuni pentru a-și exprima voturile în cadrul procesului participativ de întocmire a bugetului: online și offline. Aceștia ar putea vota fie accesând platforma online dedicată, fie mergând la primărie pentru a vota pe hârtie.

La Ialoveni, voturile fizice (599) au depășit voturile online (523). Majoritatea voturilor fizice au fost exprimate pentru proiectul câștigător, biblioteca concentrându-și strategia asupra votului offline, considerând că este mai ușor pentru locuitori. Acest lucru explică de ce votul fizic a avut o pondere mai mare. În Budești, voturile online (92,1%) au dominat în mod clar voturile fizice (7,9%). Acest lucru indică o preferință clară pentru votul digital, deși opțiunea de vot fizic era încă disponibilă, deși mai puțin utilizată.

La Strășeni, voturile online (965) au reprezentat 98,8%, față de voturile fizice (29), care au reprezentat doar 3,2%. Majoritatea voturilor au fost exprimate online, în special pentru că proiectul câștigător a fost dintr-un mic sat din apropierea orașului, unde comunitatea a preferat metoda digitală. Municipiul Strășeni se remarcă ca lider în adoptarea votului online, urmat de Budești, în timp ce Ialoveni menține un echilibru între metodele tradiționale și cele digitale. Aceste variații reflectă diferite niveluri de acceptare a tehnologiilor digitale, cu o tendință clară de digitalizare în toate localitățile analizate.

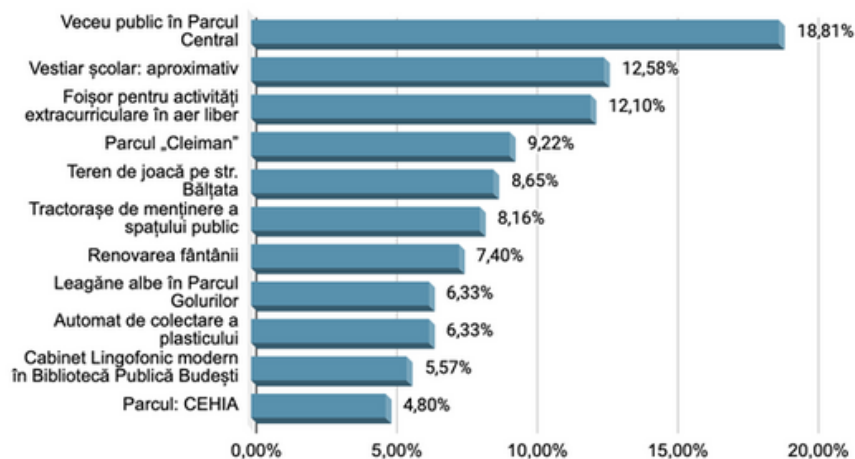

Componenta de gen din cele trei municipalități a fost dominată de implicarea masivă a femeilor și de participarea scăzută a bărbaților. Acest lucru a fost cel mai evident în Budești, unde s-au prezentat doar 22% dintre alegători. Cea mai mare prezență la urne a fost la Strășeni, unde 35% dintre alegători au fost bărbați.

Locuitorii satului Budești au votat cel mai mult pentru proiectul construcția unei toalete publice în parcul central, acest proiect primind 18,81% din voturi. Proiectul a fost scris de Proca Statnic Liuba, câștigătoarea ediției din 2019.

Deși tinerii au propus multe alte proiecte, cel mai votat s-a bazat pe experiența anterioară a autorului. Cu toate acestea, al doilea cel mai votat proiect a fost cel propus de elevi – un vestiar la școala locală.

Rezultatele voturilor în Budești - 456 oameni

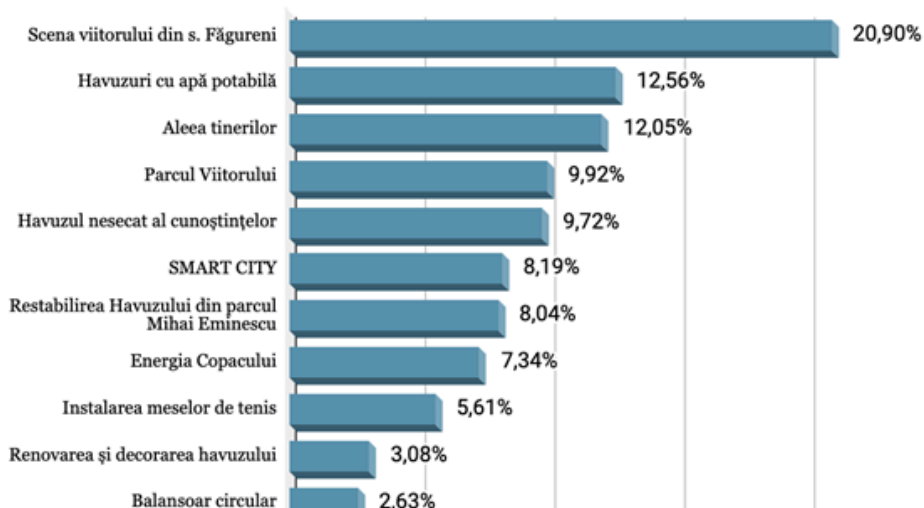

În Budești, primarul a dorit să promoveze un proiect scris de un angajat al primăriei, menit să achiziționeze un mic tractor pentru curățarea străzilor. Însă, majoritatea voturilor au mers la proiectul de toaletă publică, propus de câștigătorul proiectului de buget participativ din 2019.

Autoarea a reușit să mențină o legătură cu comunitatea și le-a amintit de eforturile sale anterioare, obținând astfel încă o dată sprijin local. Problemele administrative ale primăriei au fost mai puțin interesante pentru comunitate, care a optat pentru o toaletă publică, necesară în parcul central, unde oamenii merg adesea pentru recreere.

Rezultatul voturilor în Strășeni - 965 persoane

În Strășeni, majoritatea locuitorilor au votat pentru proiectul "Future Stage" din satul Făgureni. Proiectul propus de directorul grădiniței, a primit cele mai multe voturi, 965 și majoritatea au fost exprimate online.

Deși tinerii au propus mai multe proiecte, voturile au fost împărțite între ei, ceea ce a împiedicat câștigarea vreunuia. Ca urmare, finanțarea a fost direcționată către o comunitate rurală în loc să rămână în oraș. Pentru a recunoaște eforturile tinerilor, primarul municipiului Strășeni a decis să implementeze alte două proiecte scrise de liceele locale care au acumulat un număr semnificativ de voturi.

Primara Valentina Casian a anunțat că va cofinanța, din fondurile primăriei, două dintre cele mai votate proiecte ale liceenilor din oraș, de a dedica această inițiativă tinerilor. Cu toate

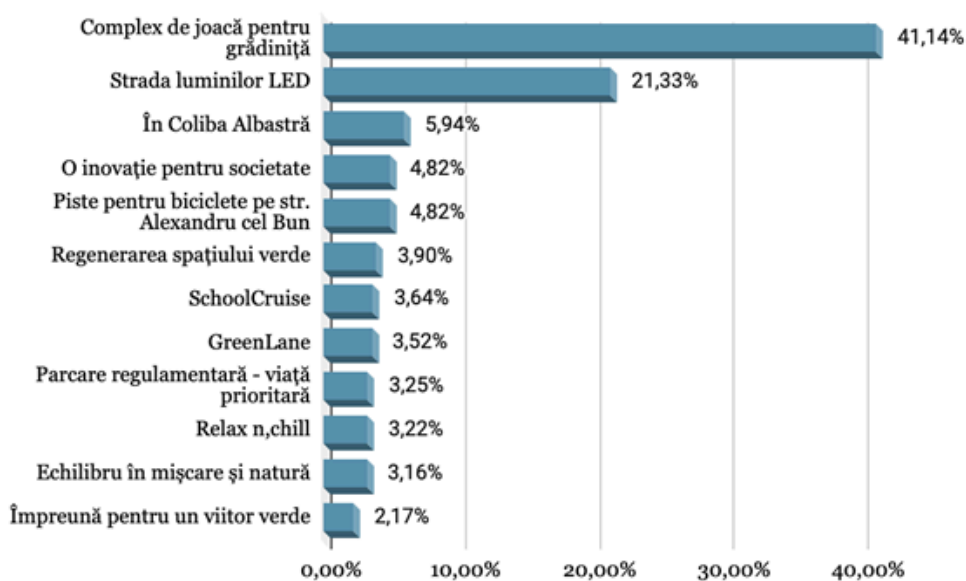
acestea, planurile municipalității nu au obținut rezultatul dorit. Comunitatea din satul Făgureni s-a mobilizat și a obținut cele mai multe voturi pentru proiectul lor, în timp ce tinerii și-au împărțit voturile între mai multe proiecte propuse.

Ca urmare, primarul a decis cofinanțarea doar a proiectului de la Făgureni. Pentru a nu trece cu vederea eforturile tinerilor, două dintre cele mai votate proiecte ale acestora au fost incluse în planul bugetar al municipalității pentru anul viitor, care urmează să fie realizat cu resurse locale.

La Ialoveni, directorul grădiniței a scris și un proiect care a obținut 21,33% din voturi, față de cele 41,14% primite de "Cabana albastră", proiect scris de bibliotecarul local. Majoritatea voturilor offline au fost exprimate pentru proiectul "The Blue Hut", în timp ce "Complexul de joacă pentru grădiniță" a fost votat în cea mai mare parte online. La Ialoveni, tinerii au primit mai puține voturi față de primele două proiecte cu cele mai multe voturi; doar 37,53 % din voturi au fost acordate proiectelor scrise de tineri. Chiar dacă tinerii și-ar fi concentrat toate voturile pe un singur proiect, tot nu ar fi reușit să câștige. Primarul de Ialoveni a decis să finanțeze primele două proiecte pentru a satisface majoritatea locuitorilor, adică toate 62,47%, ceea ce i-a dezavantajat pe tineri în comparație cu Strășeni.

Rezultatul voturilor în Ialoveni - 1222 people

În cadrul proiectului de bugetare participativă din Ialoveni, proiectul „Coliba Albastră” a primit sprijin din partea unor angajați municipali. Majoritatea voturilor pentru acest proiect au fost exprimate fizic, în cadrul primăriei, ceea ce a ridicat suspiciuni cu privire la posibila influență a oficialilor locali asupra alegătorilor.

Viceprimarul, un susținător al proiectului, a părăsit de atunci instituția, dar sprijinul său pentru „Coliba Albastră” a fost bine cunoscut. Carolina Nofit, directoarea grădiniței și autoarea proiectului „Loc de joacă pentru copii la Grădinița Andrieș”, a fost nemulțumită de rezultatul votului. Ea a contestat faptul că majoritatea voturilor pentru proiectul câștigător au fost exprimate pe hârtie, ceea ce a putut indica influența primăriei asupra procesului de votare.

Pentru a răspunde nemulțumirii, primarul de Ialoveni, Sergiu Armaș a propus consiliului local finanțarea proiectului Carolinei Nofit din bugetul primăriei, care în prezent este în curs de implementare. Între timp, liceenii locali nu și-au concentrat voturile asupra unui proiect anume, ce ar fi putut influența pozitiv selectarea și includerea în bugetul local pentru implementare.

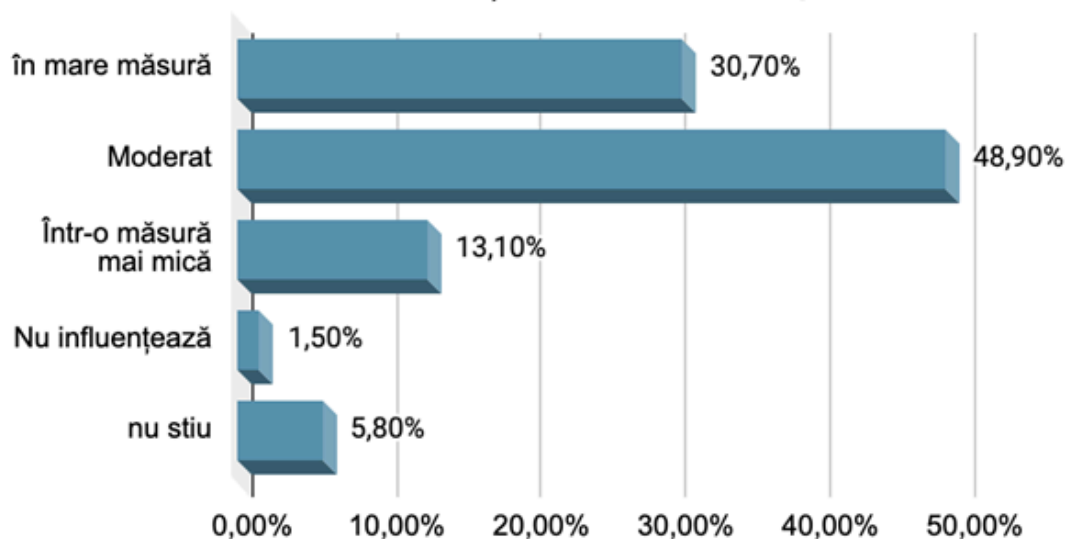

Pasul 6 - Primăria implementează propunerile selectate

Primăriile au anunțat proiectele câștigătoare pe site-urile lor și pe paginile de social media. Consiliul local a alocat resursele financiare necesare pentru implementarea proiectului. Grupul de lucru și echipa care a scris proiectul câștigător au fost implicați în selectarea companiei care va efectua lucrările. Acest exercițiu a implicat cetățenii în procesul de sporire a transparenței achizițiilor publice. După selectarea întreprinderilor care să desfășoare activitatea, grupul de lucru a comunicat cu cetățenii cu privire la rezultatele selecției și la procesul de punere în aplicare.

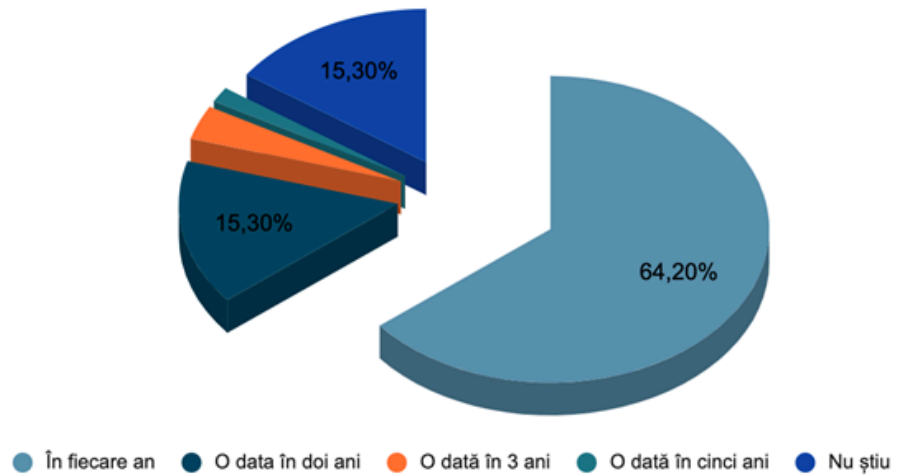
Tinerii au, în general, încredere că bugetarea participativă poate influența deciziile bugetare. Doar 14,60% sunt pesimiști cu privire la acest proces, în timp ce 48,90% adoptă o poziție moderată. Pe de altă parte, 30,70% sunt optimiști cu privire la capacitatea bugetării participative de a schimba deciziile bugetare locale. Tinerii au aflat despre proiect prin intermediul sesiunilor de formare. "Doamna Natalia, profesoara noastră, a selectat câțiva elevi, inclusiv pe mine, pentru a fi prezentă în faza de scriere a proiectului și, la început, nici măcar nu știam despre ce era vorba în proiect." – Infasible Project, Sandu Victoria, Budești.

În ce măsură credeți că bugetarea participativă este capabilă să influențeze deciziile bugetare?

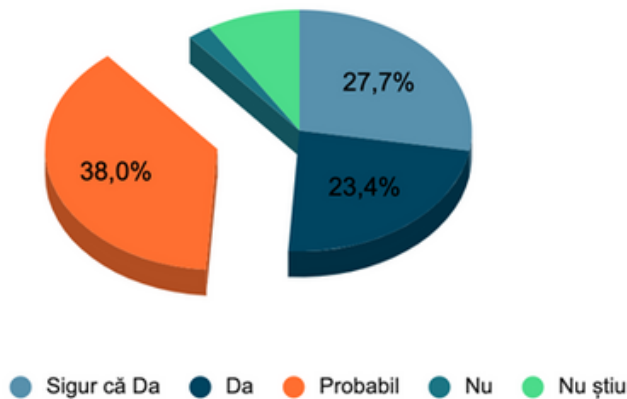

Majoritatea tinerilor, 64,2%, consideră că bugetarea participativă ar trebui implementată o dată pe an în comunitățile lor, în timp ce alții 15,30% consideră că ar trebui să aibă loc o dată la doi ani în localitățile lor.

Cât de des credeți că trebuie implementată Bugetarea Participativă în localitățile Dumneavoastră?

Dacă bugetarea participativă ar fi implementată anual în localitate, ați participa?

Tinerii sunt pregătiți să participe la bugetarea participativă în fiecare an, doar 23,4% alegând să nu participe la acest proces, deși motivele pentru acest lucru sunt necunoscute.

CONCLUZII

Tinerii au fost cei mai activi participanți și au venit cu majoritatea ideilor de proiect în toate localitățile menționate. În Budești, majoritatea proiectelor propuse au provenit de la studenți, același lucru fiind valabil și în Strășeni și Ialoveni, unde tinerii au contribuit cu aproape toate ideile de proiect. Acest lucru demonstrează un interes sporit în rândul tinerilor de a se implica în dezvoltarea comunităților lor și disponibilitatea de a contribui cu propuneri inovatoare atunci când sunt implicați direct prin formare în instituțiile de învățământ.

Analiza pe categorii de vârstă arată o prezență echilibrată a cetățenilor din diferite grupe de vârstă, inclusiv a tinerilor cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani. Această distribuție reflectă dorința comunității de a implica o gamă diversă de voci în procesul decizional, dar și succesul proiectului prin reducerea vârstei participanților la 14 ani.

Proiectul de bugetare participativă a mobilizat și implicat cu succes comunitățile în procesul decizional, în special pe partea de votare a procesului. În procesul de bugetare participativă din Ialoveni, Strășeni și Budești, deciziile finale au fost luate de comunitate. La Ialoveni, deși

autoritățile au fost implicate în promovarea proiectului "Coliba Albastră", au recunoscut preferința comunității pentru proiectul "Loc de joacă pentru copii la Grădinița Andrieș" și au decis să-l finanțeze pentru a evita antagonismul și a menține armonia socială. La Strășeni și Budești, autoritățile nu au putut influența rezultatul votului. Proiectele câștigătoare au fost determinate de voturile exprimate de comunitate, reflectând în mod clar alegerile și dorințele locuitorilor. Oamenii au decis singuri ce proiect își doreau, deși primarii aveau propriile idei despre ce proiect ar trebui să câștige.

Cu toate acestea, există încă oportunități de îmbunătățire și extindere a participării, cu un accent deosebit pe educație și sensibilizare pentru a crește nivelul de implicare în faza incipientă de ideeație în rândul populației adulte.

Principalele constatări și concluzii evidențiază un nivel semnificativ de participare la vot în toate cele trei localități. Numărul de peste 2.500 de locuitori, aproximativ 10% din totalul voturilor exprimate în cele 3 localități reflectă un interes activ al cetățenilor în luarea deciziilor legate de alocarea resurselor publice.

Rezultatele sondajelor de satisfacție arată un nivel în general pozitiv de satisfacție a participanților față de procesul participativ de întocmire a bugetului. Cu toate acestea, există încă oportunități de îmbunătățire a calității și eficacității procesului, în special în ceea ce privește informarea și formarea cetățenilor, dar și comunicarea dintre autorități și cetățeni.

Lecții învățate și recomandări pentru viitoarele proiecte PB

În primul rând, am dori să subliniem faptul că recomandările noastre se axează pe modelul PB care a fost testat în cele trei municipalități, și anume modelul PB care sprijină incluziunea procesului participativ. Scopul principal al unui astfel de model este de a consolida aspectul de dezvoltare comunitară a procesului, pe de o parte, precum și aspectul democrației directe.

În cazurile în care administrația locală vizează mai degrabă dezvoltarea infrastructurii decât incluziunea, modelul de finanțare participativă pare mai eficace. Privind realitatea din țară, putem presupune că combinația celor două modele ar fi cea mai potrivită pentru Moldova. Dar trebuie să fie dovedită în alte studii de caz. Pentru cazul nostru va recomandam următoarele:

Etapa 1 - pregătirea procesului PB

- Implicarea activă a tinerilor în elaborarea normelor și procedurilor pentru bugetarea participativă, asigurându-se că perspectivele lor sunt reflectate în mod corespunzător și că procesul este adaptat nevoilor lor și ale comunității.

Etapa 2 - campanii de formare și informare

- Creșterea gradului de conștientizare și de implicare a comunității prin campanii de informare accesibile și specifice adresate diferitelor grupuri demografice.

- Asigurarea transparenței și a accesibilității informațiilor privind procesul de întocmire a bugetului participativ, inclusiv bugetul disponibil, criteriile de eligibilitate și procedurile de depunere a propunerilor de proiecte, prin intermediul unui ghid grafic.
- Educarea și formarea cetățenilor și a reprezentanților comunității pentru a îmbunătăți înțelegerea și implicarea activă în procesul de bugetare participativă.
- Instruirea tinerilor cu privire la bugetarea participativă pentru a ajunge la o gamă mai largă de tineri și pentru a facilita înțelegerea de către aceștia a procesului de bugetare participativă.
- Implementați programe de formare pentru profesori pentru a-i pregăti să simuleze procesul de votare în alte proiecte educaționale și pentru a promova implicarea tinerilor în deciziile comunității.
- Utilizați canale de comunicare specifice pentru fiecare grup țintă, cum ar fi părinții de grădiniță, elevii de liceu, participanții la cursuri extrașcolare, Centrul pentru copii, pensionarii și centrele pentru vârstnici etc.
- Promovarea bugetării participative prin evenimente culturale locale.

Etapa 3 - idee

- Să asigure participarea incluzivă a grupurilor marginalizate, ținând seama de nevoile și perspectivele acestor grupuri și creând mecanisme specifice pentru integrarea lor în proces prin intermediul asistenților sociali ai municipalității.

Etapa 4 - dezbateri publice, deliberare și vot

- Încurajați participanții dedicați să își asume roluri de advocacy în comunitate pentru a-și promova proiectele, oferindu-le resurse suplimentare și formare pentru a facilita acest proces.
- Organizarea campaniei electorale deschise. Oferiți posibilitatea de a decide tuturor celor din municipalitate, chiar și celor cu vârsta sub 18 ani.
- Utilizați instrumente electronice pentru votare, dar un mediu sigur pentru cei care nu utilizează tehnologii și nu sunt on-line.

Etapa 5 - punerea în aplicare a procesului participativ

- Instituirea unor mecanisme eficiente de evaluare și monitorizare a punerii în aplicare a proiectelor finanțate prin bugetare participativă, pentru a asigura realizarea obiectivelor stabilite și utilizarea eficientă a resurselor.

REFERINȚE

1. <https://bugetulmeu.md/lorem-3/>
2. <https://www.straseni.md/wp-content/uploads/2020/10/Regulamentul-privind-bugetarea-participativa-in-municipiul-Straseni.pdf>
3. <https://bugetareparticipativa.viitorul.org/ialoveni/documente/>
4. <https://euparticip.md/wp-content/uploads/2020/03/Cu-privire-la-Regulamentul-privind-bugetarea-participativ%C4%83..pdf>
5. <https://www.carpineni.md/wp-content/uploads/2021/03/Proiect-Regulament-bugetare-participativ-.pdf>
6. <https://www.moldova.org/ce-este-bugetul-participativ-si-ce-poti-face-ca-sa-ti-schimbi-localitatea-spre-bine/>
7. <https://bugetulmeu.md/>
8. <https://mec.gov.md/ro/content/concurs-de-selectare-institutiilor-de-invatamant-pentru-participare-cadrul-celei-de-doua>
9. <http://primariacantemir.md/ro/page/proiecte-locale/programul-bugetarea-participativa>
10. <https://primariacahul.md/bugetul-municipal/bugetare-participativa/regulamentul-privind-procesul-de-bugetare-participativa>
11. https://www.chisinau.md/ro/lansarea-programului-privind-buget-civil-chisinau-editia-2023-20292_273090.html
12. <https://balti.md/wp-content/uploads/2023/01/pk-128-regulament-05.01.2023.pdf>
13. <https://orhei.md/index.php?pag=news&id=737&rid=1037&l=ro>